

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ТАБУ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

Статтю присвячено проблемі функціонування мовних табу на політичну тематику у сучасній німецькій лінгвокультурі. Охарактеризовано поняття мовного табу та розкрито його роль у комунікації. Акцентовано увагу на тісному взаємозв'язку норми та табу. Висвітлено питання історичних табу у політичній сфері, проаналізовано мовні табу у сфері зовнішньої та внутрішньої політики Німеччини.

Ключові слова: табу, табування, норма, політична мова, евфемізм.

Важливою складовою реальності є суспільне життя, яке безперечно знаходить своє відображення у мові. Неможливо уявити людське суспільство без мови і спілкування. Звичайно, як у будь-якій системі, у мові існують свої правила, закони і норми. Однією з найдавніших суспільних норм виступають вербальні та невербальні табу, які реалізують у різних сферах діяльності людини. Особливо чітко помітні табу на перетині культур та мов, адже мова кожного народу розвивається і змінюється у відповідності до історичних, політичних, культурних, історичних процесів соціуму, і процеси ці у різних країнах різні. Найяскравіше мовні табу певної лінгвокультури проявляються на політичному фоні, у галузі міжнародних відносин та у дипломатичній діяльності. Дослідження політичних табу дає можливість зрозуміти історію, психологію, політичну та суспільну культуру певного народу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що на сьогодні є багато розвідок, присвячених політичним табу в англійській мові, що легко пояснити домінуванням цієї мови в економічному та політичному просторі. Однак і німецькі табу викликали інтерес науковців. Табу у німецькій мові досліджували такі вчені, як В. Гаверс (1946), Л. Геделюс (1958). Е. Шпоо (1971) аналізував табу у пресі ФРН. Невелику кількість праць науковців присвячено німецьким евфемізмам у мові політики, та й ті датовані серединою ХХ ст. Так, наприклад, базовою працею, яка детально розкриває особливості німецьких евфемізмів та мовних табу, є монографія З. Лухтенберг під назвою «Untersuchung zu Euphemismen in der deutschen Gegenwartssprache» (1975).

Сучасного аналізу, який би розкрив особливості політичних табу у німецькій лінгвокультурі на сьогоденних прикладах, бракує, що обумовлює актуальність запропонованого дослідження. Метою статті є визначити особливості функціонування політичних табу у німецькій лінгвокультурі. Поставлена мета зумовлює потребу вирішення таких завдань: визначити поняття мовного табу, проаналізувати особливості мовних табу у політиці та способи їх реалізації у сфері зовнішньої та внутрішньої політики Німеччини, описати історичні політичні табу німецької лінгвокультури.

На сьогодні найпоширенішим видом політичного устрою держави у світі є демократія. За даними глобального британського дослідження та рейтингу «Індекс

демократії країн світу» (The Democracy Index), станом на 2012 рік майже дві треті держав світу мають демократичний устрій [2]. З демократією пов'язана ціла низка цінностей: законність, рівність, права людини, свобода. Однак попри той факт, що демократія покликана гарантувати широкий діапазон особистісної свободи та прав людини, певні обмеження свободи слова та думки ми можемо спостерігати і сьогодні. Заборонні прескрипції виражають у вербальних та невербальних табу, цензурі, нормах. Досліджуючи мовні табу у сучасній німецькій лінгвокультурі, доходимо висновку, що для цього феномену значимим є тісний взаємозв'язок між суспільством, мовою та нормою.

Спілкування у межах суспільства створює базу для успішного співіснування всіх його членів, для кооперації між ними у різних сферах діяльності, для досягнення спільних цілей та для критичних дискусій. Комунікація – це важлива передумова для розвитку самого суспільства, життя якого є певною мірою свідомо організованим процесом. І мова відіграє в такій організації домінуючу роль. Не можна не погодитися з думкою А. Болена про те, що завдяки мові реалізується хід важливих для існування та розвитку суспільства ментальних та фізичних операцій, як то планування, аналіз, підбиття підсумків, організація та координація дій, досягнення цілей та встановлення нових [6,71]. Звичайно, розвиток можливий і без існування мови, наприклад, у світі тварин або рослин. Також мова майже не впливає на біологічний розвиток людини. Однак прогрес суспільства неможливий без мови.

Такий розвиток ґрунтується на численних правилах та нормах. У найширшому розумінні *норми* можна визначити як «вказівки до дій, вимоги, що слугують для того, щоб створити гармонію у певній області поведінки» [8, 248]. В Академічному тлумачному словнику української мови знаходимо два пояснення поняття норми, головним значенням є наступне: «звичайний, узаконений, загальноприйнятий, обов'язковий порядок, стан; зразок, правило поведінки людей у суспільстві; загальноприйняте правило в мові, літературі» [4, 442]. Норми можуть приймати форму наказів, вимог, заборон, директив, порад та рекомендацій, дозволів [6]. Варто також зазначити, що поряд з нормами, звичаями, традиціями, порядками важливу роль у формуванні мови відіграють й інші екстралінгвістичні чинники, такі як політичний та моральний стан суспільства, а також табу, релігійні уявлення та переконання. Так, наприклад, суворі звичаї та моральні уявлення у межах якоїсь спільноти можуть спричинити часте використання евфемізмів у повсякденному житті. На формування таких мовних норм впливають різні фактори, серед яких слід виділити історичний аспект. Як загальнолюдські, так і специфічні національні особливості історичного розвитку відбиваються на актуально важливих та діючих нормах, в тому числі і мовних (прикладом можуть бути періоди громадянських війн, пуританізму, індустріальної революції, націонал-соціалізму у Німеччині тощо). Згідно Т. Шіппан, соціальні і мовні норми визначаються діючими економічними та політичними відносинами [14, 271]. Важливим фактором є також приналежність людей до соціальних груп чи прошарків, до партій або політичного руху.

Норми можуть бути зафіксовані у формі законів (юрисдикція) чи інших зобов'язуючих правилах (накази, стандарти, приписи тощо). Соціальні норми

виражаються, зазвичай, у формі конституції, зводу законів, кримінального чи цивільного кодексів, а також і у вигляді «неписаних законів» (традицій, табу). Табу як прояв заборони, коріння якої перебуває у соціумі та традиції, представляє складову частину норми співіснування у людському суспільстві.

Важливо зазначити, що поняття табу пережило в своєму історичному розвитку низку смислових змін. Слово походить із тонганської мови, яка належить до полінезійської мовної сім'ї, та увійшло в англійську мову у XVIII ст. Перше пояснення слова «табу» у німецькомовних джерелах знаходимо у словнику Brockhaus (1878-81 pp.). У тонганській мові *tapu* означає щось «сильно позначене, відмінне від звичного» [6, 75]. Майже століття значення табу у німецькій мові лишалося незмінним: у словнику Meyer (1964) воно ідентифікувалося лише з первісними народами і пояснювалося магією, релігією. Застосовувати таке визначення для сучасного суспільства некоректно. Вже в другому виданні того ж словника спостерігаємо розширення трактування табу: «religiös begründetes Verbot vieler Völker, das den Kontakt mit Lebewesen, Gegenständen, die Ausführung bestimmter Handlungen oder das Aufsuchen bestimmter Orte bzw. die Verwendung bestimmter Wörter untersagt. Tabusitten beeinflussen in hohem Maße nicht nur das religiöse, sondern auch das wirtschaftliche und gesellschaftliche Leben...» [6, 75]. Для цього дослідження особливо важливим є той факт, що табу почали пов'язувати не лише з предметами, діями чи процесами, а й зі словами, що стосуються табуйованих явищ. Відомі інші визначення табу (В. Гаверс, Х. Вебстер), однак вони тяжіють до релігійного витоку. У ході дослідження долучаємось до погляду З. Лухтенберг, яка під табу розуміє «alle mit Denk-, Anfaß- oder Nennverbot belegten Gegenstände, Vorgänge oder Gedanken, was als gesellschaftlicher Prozess begriffen werden muss, d. h. jedes Tabu entsteht in einer bestimmten Gesellschaft und ist durch ihre Besonderheiten bedingt» [11, 22]. Також погоджуємось з А. Боленом, який у своєму дослідженні зазначає, що мовні табу тісно пов'язані із суспільними нормами та особливо впливають на політичну мову. Вчений розглядає мовне табу як таку частину норми, яка описує мисленнєві фіксації, що стосуються людських дій і мають колективну законність та обов'язковість до виконання і які не дозволяється чи не варто реалізовувати [6, 76]. Мовні табу, подібно до норм, можуть діяти у двох формах: письмовій (закони, приписи тощо) та несвідомій (так звана «народна совість»), певні табу можуть нав'язувати, диктувати членам суспільства. Успіх функціонування таких табу можливий лише за умови сприйняття їх більшістю людей та їх підтримкою цих табу. З огляду на новітню історію негативним прикладом таких мовних табу є націонал-соціалістична мовна політика та регламентація.

Табу не обов'язково мають бути усвідомлені особою, людина може зазнавати впливу табу і несвідомо. І чим частіше практикують ті чи інші способи поведінки під час зіткнення із табуйованими темами чи діями, в тому числі і мовними, тим активніше табу проникають у несвідоме. Прикладом може слугувати традиція висловлювати співчуття співрозмовнику з приводу смерті його близького чи рідного. Така мовна поведінка є автоматизованою і відповідає вимогам мовного табу, хоча і не усвідомлюється мовцем в повній мірі.

У протилежному ж випадку, коли мовець застосовує поведінку, яка ламає діючі у суспільстві табу, проти нього можуть бути застосовані санкції. Це знаходить своє відображення у законах суспільства та у штрафах, які передбачені за (право)порушення, і виносяться судом. Варто також додати, що існують табу з релігійно-марновірних причин, санкції проти порушення яких можуть приписувати надприродним силам, богам тощо. Для нейтрального спостерігача (наприклад, представника іншого народу або культури) негативні наслідки від порушеного табу вважаються незезінням чи прикритим збігом обставин. Для зазобонної особи таке покарання ще більше зміцнює її віру у силу табу. Слід зауважити, що існує третій вид табу, здебільшого це суспільні табу з області мови, дотримання яких контролює або все суспільство, або родина чи окремий учасник цього суспільства. В якості покарання можуть виступати догана або засудження. В такому випадку до порушника висуваються санкції з боку «особи, яка контролює табу» [6, 78]. З огляду на політичну сферу життя суспільства, на мову, яку використовують політики, а також на інші сфери суспільного життя, залежні від політичних рішень та програм, впливає, що у межах країни контролюючим органом виступає держава. Держава може використовувати у власних цілях існуючі у суспільстві табу для просування своєї політики.

Політична мова, за А. Чудіновим, є особливою підсистемою національної мови, призначеною для політичної комунікації, для пропаганди тих чи інших ідей, емотивного впливу на громадян, вироблення суспільного консенсусу [1, 72]. Функціонально мовне табу та мова політики дуже близькі. У результаті зіставного аналізу ми змогли виокремити наступні спільні функції: 1) регулятивна (головна функція як мовних табу, так і політичної мови, полягає у прагненні до керування суспільною думкою та діями, здатна пробуджувати волю до дії, гальмувати чи дестабілізувати), 2) контролююча (шляхом соціального контролю відбувається формування системи орієнтацій), 3) репрезентативна (вибудовування системи взаємовідносин людини і зовнішнього світу, в якій мова виступає як інструмент інтерпретації та створення ілюзій); 4) маскуюча (політичні або суспільні потреби часто зумовлюють необхідність «читання між рядками»).

Слід зауважити, що наявність мовних табу у політиці не означає, що табуйована тема чи предмет назавжди виключаються з ужитку чи перестають існувати. Радше маємо справу з табуйованою лексикою, небажаними до вжитку словами, якими можна образити, засмутити, відштовхнути співрозмовника. Для політиків важливим негативним ефектом від вжитку слів-табу є велика ймовірність спровокувати себе перед суспільством, викликати осуд, втратити потенційних виборців. Тому у політичній мові у разі неминучого зіткнення з мовними табу використовують такі стилістичні засоби, як гіперболи, літоти, іронія, метафори та евфемізми. Останні є найпоширенішим засобом, щоб висловити те, що прямо говорити не можна або не варто чи слід оминати у мовленні з прагматичних міркувань. За допомогою такого непрямого висловлювання можна забезпечити спілкування про певні предмети, процеси, явища дійсності, не порушуючи при цьому табу. За А. Боленом, існують певні особливості використання евфемізмів у політичній мові: вони вживаються для того, щоб прикрасити реальні політичні об'єкти та явища, приховати негативні аспекти [6, 138]. Політичні табу

у сучасному суспільстві не стільки релігійно детерміновані, скільки соціально. При цьому, суттєву роль відіграють загальносуспільні та специфічні (для певної групи) табу. На встановлення і дотримання того чи іншого мовного табу впливають конкретні політичні погляди: «Wer eine fremde, eine ungebräuchliche Begrifflichkeit oder einen fremden Sprechduktus benutzt, stellt sich allein dadurch schon außerhalb einer Gruppe und macht sich verdächtig» [15, 92]. Таким чином, лексика, характерна для однієї партії, є свого роду табу для представників іншої політичної сили. Демократи не вживають термінів комуністів і навпаки. Загальним табу для всіх сучасних німецьких політиків (і пересічних громадян також) є використання слів, які активно вживалися націонал-соціалістами та фашистами, а також їх модернізовані варіації. § 86а Кримінального Кодексу Німеччини офіційно забороняє (із покаранням у вигляді ув'язнення до трьох років або грошового штрафу) вживати лозунги та привітальні форми націонал-соціалістичної пропаганди з метою поширення недемократичних ідей, наприклад *mit deutschem Gruß, deutscher Widerstand, Großdeutschland*. Уникають також і вживання скорочень *HfFH* («Hammerskins forever – forever Hammerskins» – лозунг расистської групи скінхедів «Hammerskins», які називають себе елітою, заснованої 1986 р., в Техасі, США. Про існування цієї групи у Німеччині відомо з 1991 р.), *RAHOWA* (Racial holy war – Heiliger Rassenkrieg), *WAW* (Weißer arischer Widerstand – назва руху расистського супротиву), *W.O.T.A.N.* (візуально завуальований під імя найвищого германського бога Вотана, відомого ще як Один, вираз «will of the aryan nation / Wille der aryschen Nation» отримує подвійне значення завдяки крапкам після кожної літери та використовується на позначення екстремістських, расистських поглядів).

До політичних мовних табу на історичну тематику можна віднести поняття *DDR* на позначення колишнього східнонімецького державного утворення, ліквідованого 3.10.1990. Якщо мовна ситуація вимагає згадування НДР, політики вважають за краще уникати цього скорочення та вдаються до перифразу: *ehemalige DDR, Beitrittsgebiet, fünf neue Länder, neue Bundesländer, der deutsche kommunistische Staat*. Як стверджує А. Болен, вживання поняття *DDR* протиставляє мовця пануючій суспільній нормі, ідеології парламентської демократії та ставить під питання дотримання ним єдиних для сучасної Німеччини цінностей, поглядів, переконань [6, 140].

Ще одним прикладом історичного мовного табу є відмова від використання слова *Deportation*. У словнику Duden надається така дефініція: «Zwangsverschickung, Verschleppung, Verbannung von Verbrechern, unbequemem politischen Gegnern oder ganzen Volksgruppen» [7]. Лексема *Deportation* у сучасній німецькій лінгвокультурі вживається здебільшого в історичному контексті, коли мова йде про депортацію народів до концтаборів. Так, міністр культури Німеччини М. Грюттерс згадує у своїй промові від 11.05.2014: «Die 86-jährige Martha Liebermann nahm sich 1943 das Leben, um der Deportation in das KZ Theresienstadt zu entgehen» [10]. З метою уникнення негативної історичної асоціації та підтримки іміджу Німеччини як мультикультурної держави, відкритої та дружньої до всіх народів, політики вживають нейтральне слово з певним бюрократичним відтінком *Aufenthaltsbeendigung* (дослівно: закінчення перебування): «Stefan Seibert: Grundsätzlich hatten wir im Koalitionsvertrag vereinbart, diese Bereiche – Bleiberecht, Aufenthaltsbeendigung – neu zu regeln» [13].

У сфері внутрішньої політики Німеччини мова теж зазнає впливу табування. Функція мовних табу у цій галузі здебільшого превентивна, вони мають зберігати громадський спокій та захищати від нагнітання ситуації. Сучасна Німеччина – це міцна, заможна соціальна держава, закони та державні програми якої націлені на забезпечення добробуту кожного громадянина. Однак актуальні дослідження стверджують, що кожен п'ятий німець – бідний або перебуває на межі бідності [5]. Говорити про гроші, а особливо про бідних та багатих, підтвердити існування класового розмежування німецького суспільства – табу для привладних політиків. Так, бундесканцлер А. Меркель вживає евфемізми *Besserverdienende / Geringverdienende* замість слів «бідний» та «багатий», зміщуючи при цьому акцент з матеріального стану людини на робочу площину: «...wenngleich uns die OECD – ich betone: die OECD – aufgefördert hat, mit Blick auf die Stabilität des Landes und die Zukunftsvorsorge dafür Sorge zu tragen, dass auch die Unterschiede zwischen den Besserverdienenden und den Geringverdienenden nicht zu groß werden» [16].

Як зазначалося вище, табу проявляться на стику культур та традицій, особливо при проведенні зовнішньої політики. Зовнішня політика – це діяльність держави за межами своїх національних кордонів. Держава (як політичний інститут) офіційно представляє суспільство у зовнішніх відносинах, бере участь від його імені з іншими державами й міжнародними організаціями, укладає договори, оголошує війну тощо [3]. Наявність мовних табу у сфері зовнішньої політики демонструє відносини однієї країни з іншою, домінування країни чи залежність її від іноземних партнерів. Особливе значення для зовнішньої політики держави має її ставлення до військових дій або участь у них. Використання слова «*Krieg*» означає визнання військового протистояння, неспроможності дипломатичного врегулювання конфлікту, тому у політиці віддають перевагу евфемістичним виразам, наприклад: *bewaffneter Konflikt, Fehde, Gefecht, Kampfhandlungen, kriegerische / militärische Auseinandersetzung, militärischer Konflikt, Schlacht* [7]. 27.09.2014 німецький віце-канцлер, міністр закордонних справ Німеччини Ф.-В.Штайнмайер так прокоментував війну в Україні: «Deshalb muss ich an dieser Stelle den *Konflikt* in der Ukraine ansprechen. Manche hier im Saal mögen diese *Auseinandersetzung* für einen regional begrenzten *Konflikt* im Osten Europas halten – ich bin überzeugt, das wäre die falsche Sicht; dieser *Konflikt* betrifft uns alle... Vor wenigen Wochen standen wir vor einer unmittelbaren *militärischen Konfrontation* zwischen russischen und ukrainischen Streitkräften» [12]. З метою локалізації військового конфлікту, віддалення держави від нього, відчуження вживаються складні слова та словосполучення із географічними назвами та компонентом *Krieg*: *Krieg im Kongo, Vietnam-Krieg, Irak-Krieg, Korea-Krieg, Afghanistan-Krieg, Gaza-Krieg, Syrien-Krieg*: «Aber wahr ist auch: Die Region ringt bis heute mit den Folgen des Irak -Kriegs» [9].

Війна – це гранична ситуація, екстремальна, вона буде гострий, часто незручний для політиків фон. Постійна конфронтація, максимально звужена межа між загальнолюдськими цінностями (перша і найголовніша – збереження життя) та політичними інтересами окремого діяча, партії, керівництва держави (навіть за таких жорстких, часом жорстоких умов намагається продовжувати просувати свою політику чи партійну) – плідний базис для виникнення та існування мовних табу у політиці.

Підбиваючи підсумки, варто відмітити, що табу існують у будь-якому суспільстві і мають історичне або релігійне підґрунтя. Слід зазначити, що з часом характер табу зазнав суттєвих змін, однак табу продовжують впливати на співіснування людей в межах якоїсь країни. У політиці табу діють та знаходять своє мовне втілення перш за все через суспільні норми. Особливу роль відіграють політичні евфемізми, які, з одного боку, покликані прикривати справжні наміри та цілі політика, не вдаючись до брехні. З іншого боку, індивідуум, який дотримується суспільних табу та використовує певні евфемізми, не виключається із суспільства (та мовної спільноти). Можемо стверджувати, що навіть за теперішніх часів гарантованої свободи слова та думки у суспільстві продовжують функціонувати мовні табу. Особливо у сфері внутрішньої та зовнішньої політики. Таким чином, використання політичних евфемізмів є необхідністю. Вони слугують для встановлення меж табуйованих зон і допомагають уникнути небажаного ефекту від прямолінійного висловлювання – відкритого протесту або критики.

Перспективи подальших пошуків у згаданому науковому напрямку полягають в ґрунтовному аналізі структурно-семантичних і прагматичних особливостей мовних табу з різних сфер життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нагорна Л. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики [Текст] / Л. Нагорна. – К.: Світогляд, 2005. – 315 с.
2. Рейтинг стран мира по уровню демократии – информация об исследовании [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://gtmarket.ru/ratings/democrasy-index/info>. – Назва з екрана
3. Шляхтун П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник [Текст] / К.: Либідь, 2005. – 576 с.
4. Юрчук Л., Винник В. Словник української мови [Текст]: в 11-ти томах. – К.: Наукова думка, 1974. – Т.5. – 839 с.
5. Birkenstock G. Viele Arme im reichen Deutschland [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://www.dw.de/viele-arme-im-reichen-deutschland/a-16326551>. – Назва з екрана.
6. Bohlen A. Die sanfte Offensive: Untersuchungen zur Verwendung politischer Euphemismen in britischen und amerikanischen Printmedien bei der Berichterstattung über den Golfkrieg im Spannungsfeld zwischen Verwendung und Missbrauch der Sprache [Текст] / Andreas Bohlen. – Frankfurt am Main; Berlin; Bern; New York; Paris; Wien: Lang, 1994. – 278 S.
7. DUDEN online [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://www.duden.de>. – Назва з екрана.
8. Helbig G. Geschichte der neueren Sprachwissenschaft / Helbig G. – Leipzig: Bibliograph. Institut, 1973. – 392 S.
9. IM WORTLAUT: STEINMEIER. „Ich lasse mich nicht entmutigen“. Interview mit: Frank-Walter Steinmeier [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/>
10. Interview/2014/06/2014-06-24-steinmeier-bild.htm. – Назва з екрана.

11. Kulturstaatsministerin Monika Grütters eröffnet wiederhergestellten Liebermann-Garten in Berlin am Wannsee [Электронный ресурс] : Режим доступа: <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Pressemitteilungen/>
12. BPA/2014/05/2014-05-11-liebermann-bkm.html. – Назва з екрана.
13. Luchtenberg S. Untersuchung zu Euphemismen in der deutschen Gegenwartssprache [Текст] / Sigrid Luchtenberg. – Bonn: Phil. Fak. der Rheinischen Friedrich-Wilhelms- Univ., 1975. – 576 S.
14. Rede von Frank-Walter Außenminister Steinmeier bei der 69. Generalversammlung der Vereinten Nationen [Электронный ресурс] : Режим доступа:http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Infoservice/Presse/Reden/2014/140927_69_Generalversammlung_VN.html. – Назва з екрана.
15. Regierungspressekonferenz vom 12. Mai [Электронный ресурс]: Режим доступа: <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2014/05/2014-05-12-regpk.html>. – Назва з екрана.
16. Schippan Th. Einführung in die Semasiologie [Текст] / Th.Schippan. – Leipzig, 1975. – 269 S.
17. Schmidt S. Sprache und Politik. Zum Postulat rationalen politischen Handels [Текст] / Schmidt S.J. // Sprache und Gesellschaft. – München, 1972. – S. 81-101.
18. Sommerpressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel. Thema: Aktuelle Themen der Innen- und Außenpolitik [Электронный ресурс] : Режим доступа: <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2014/07/2014-07-18-pk-merkel.html>. – Назва з екрана.

Стаття надійшла до редакції 09.10.2014 р.

Курагина Л. П., соискатель,
Львовский национальный университет им. И. Франко

ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ ПОЛИТИЧЕСКИХ ТАБУ В СОВРЕМЕННОЙ НЕМЕЦКОЙ ЛИНГВОКУЛЬТУРЕ

Статья посвящена проблеме функционирования языковых табу на политическую тематику в современной немецкой лингвокультуре. Охарактеризовано понятие языкового табу и раскрыта его роль в коммуникации. Внимание акцентируется на тесной взаимосвязи нормы и табу. Освещен вопрос исторических табу в политической сфере, проанализированы языковые табу в сфере внешней и внутренней политики Германии.

Ключевые слова: табу, табуирование, норма, политический язык, эвфемизм.

FUNCTIONING OF POLITICAL TABOOS IN THE MODERN GERMAN LANGUAGE CULTURE

The article is devoted to the problem of linguistic taboos functioning on the political theme in the modern German linguistic culture. The concept of a linguistic taboo is characterized and its role in the communication is developed. The problem of historical taboos in the politics is illustrated; linguistic taboos in the foreign and home policies of Germany are analyzed.

Keywords: *taboo, tabooing, norm, political language, euphemism.*

УДК 81-116'362

Леміш Н. Є., к. філол. н., доц.,
Київський національний лінгвістичний університет

СЕМЕМА ЯК TERTIUM COMPARATIONIS У ДОСЛІДЖЕННІ КАУЗАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ В РІЗНОСТРУКТУРНИХ МОВАХ

Статтю присвячено обґрунтуванню вибору семема як tertium comparationis у крослінгвальному вивченні каузального комплексу. З цієї метою уточнюється значення поняття семема в лінгвістиці; за допомогою дефініційного аналізу виокремлюються семема каузальних домінант: cause – в англійській мові, oorzaak – в нідерландській, causa – в іспанській, причина – в українській та російській мовах. Результати аналізу виділених в різноструктурних мовах семем дають змогу ідентифікувати їх дивергентні типи за мовами дослідження.

Ключові слова: *семема, tertium comparationis, каузальний комплекс, каузальні домінанти, дивергентні типи.*

Проблема встановлення tertium comparationis у сучасних контр-активних дослідженнях турбує як вітчизняних (Н. Б. Іваницька [13], М. П. Кочерган [15], Н. Є. Леміш [18], В. П. Сніцар [20], Т. С. Толчєєва [26] та ін.), так і зарубіжних (А. Л. Зеленецький [12], Э. Косериу [14], Р. Ладі [17], Р. Штернеманн [30], U. Connor [31], R. J. Di Pietro [34], K. M. Jaszczolt [41], A. Moreno [31] та інші) мовознавців вже не одне десятиліття. І це не є випадковим інтересом, а скоріше вимушеною необхідністю, оскільки застосування саме коректно визначеного третього члену зіставлення гарантує (наскільки це можливо в такій динамічній галузі знань як лінгвістика) об'єктивність отриманих результатів. Отже, *актуальність* пропонованої розвідки є очевидною, зважаючи на значущість